

Мики и Шилва Рао ИСТРАЖИВАЧИ 70

ИПАК... НЕКО ГА ЈЕ МОРАО НАЧИНИТИ. ПОСТОЈИ ЛИ НЕКО КО УПРАВЉА СВИМА ВАМА?

ДА... ЧЕК... ДА СЕ СЕТИМ!

ОН СЕ ЗОВЕ...

КАКО?

КО ЈЕ ОН? УРГУРГ!

УКОЧИЛА МУ СЕ УСТА! НЕ МОЖЕ ДА НАМ КАЖЕ!

ЧУДНО! УСТА СУ МУ СЕ УКОЧИЛА БАШ КАД ЈЕ ХТЕО ДА НАМ КАЖЕ ИМЕ СВОГ ГОСПОДАРА!

ХМ... ДА НИЈЕ ДОБИО ТЕТАНУС?

ПРИЧЕКАЈ! ЗАР НЕ ВИДИШ ДА САМ ЗАУЗЕТ?

ШИЛВО... ИЗГЛЕДА ДА СМО ЗАГЛАВИЛИ!

СТОЈ!

МУКА ТИ ЈЕ СА ОВИМ ЈУДИМА... НЕ ЗНАШ ДА ЛИ СЕ ЉУТЕ НА НАС ИЛИ НЕ!

ХЕЈ... КУД НАС ВОДИТЕ?

СМИРИ ЖИВЦЕ, ШИЛВО... ТРЕБА ЋЕ ТИ ЗА КАСНИЈЕ!

ШТА ЛИ ЋЕ ДА УЧИНЕ С НАМА, МИКИ?

НЕ ЗНАМ, ШИЛВО!

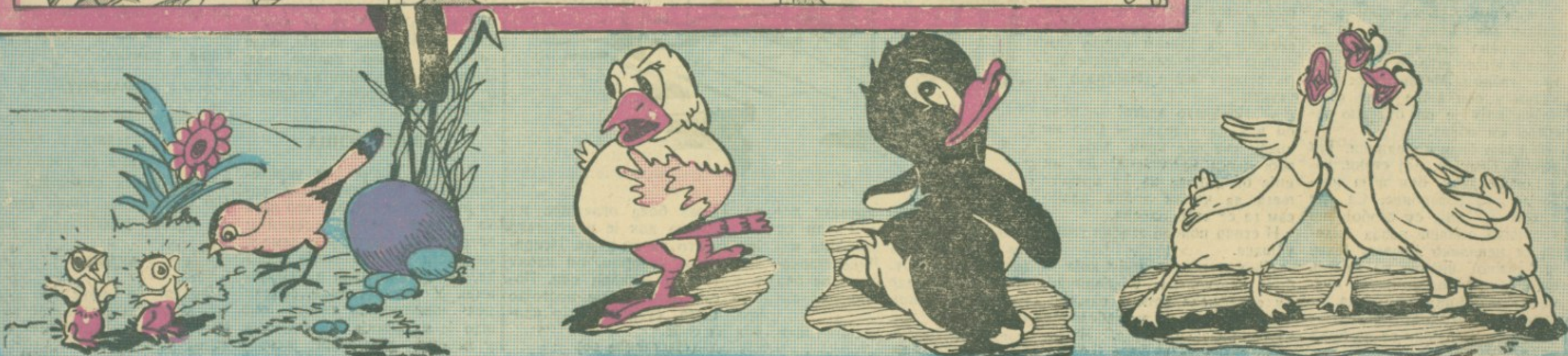
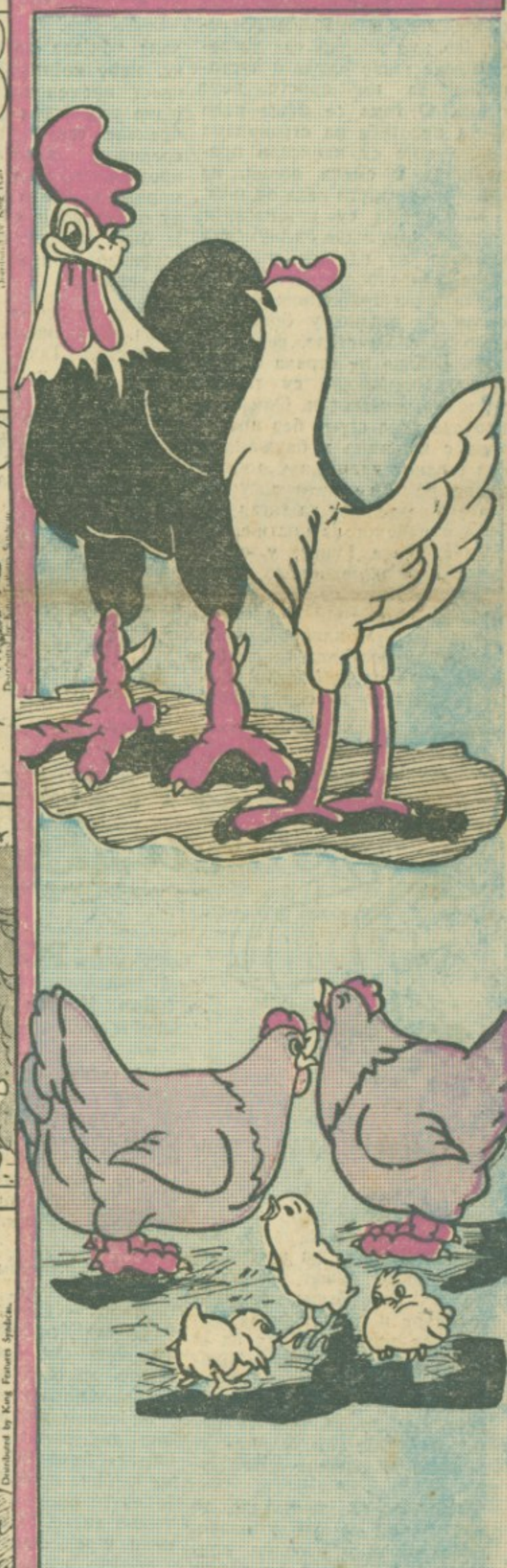

ДА МИ ЈЕ ДА ДОЂЕМО ДО ЊИХОВОГ ГОСПОДАРА, ЈА БИХ МУ ВЕЋ РЕКАО!

И ЈА!

ДОБРОЈУТРО, ГОСПОДО... ШТА ТО ЖЕЛИТЕ ДА МИ КАЖЕТЕ?

ЛОВ НА ТИГРОВЕ

Сваки лов има своје чари, али, изгледа, ниједан толико као лов на тигрове. Човек се ни у једном не излаже тако великој опасности као у овоме. Исто тако, он не осети нигде већу лепоту тога спорта. Не би требало сметнути с ума да лов на тигрове у Индији није само спорт, него и државна потреба, јер има крајева где тигрови праве такве ужасе и пустошења да им просто нема равна. О томе се може наћи доста података на страницима књига које су написали природњаци и смели ловци, па ћемо овде изнети неке од њих.

— Тигрови су најопаснији за људе који живе од шумских плодова, за пастире и скупљаче сандаловог дрвета, — прича један природњак. — Пастири су стално у брзи не само за своја стада, већ и за себе. Већина их страда од тигрова. Писмоноше су такође у сталној опасности. Они који пролазе кроз шуму без пратилаца с коњима и бакљама и без сталног ударања у добош, никад не могу бити сигурни, а често се дешава да тигар одвуче и понеког из пратње. На предлазу реке Гунев, у области Гуперати, једном су у току две седмице, из дана у дан, тигрови одваљали по једног писмоношу. У клисури Куткум-Санди налазила се стално једна тигрица у заседи и у току неколико месеци свакога

дана убијала по једног човека, међу којима је било дванаест писмоноша. Само ова једна животиња успела је да прекине сваку везу између средишне власти и горњих провинција, тако да је влада морала да обећа знатну награду ономе ко је убије. Али, све је било узалуд; нико се није усуђивао да пође против овог чудовишта.

Тигар је веома смела животиња. Има много примера те смелости. Тако један ловац прича да је у Теапур видео тигра како се шета ноћу по веранди куће једног енглеског инжењера. Он даље вели да је убио једног тигра непуну четрдесет метара далеко од своје куће. Један тигар, опет, однео је понија који је пасео на терену за голф. Други један убио је у шталу за биводе, поклао неколико њих и страховито израњавно чувару који је пошао да види шта се догађа у шталу.

Кад је тигар гладан, он не преза ни од напада на човека.

Тако је једном, ноћу, пробио кров једне колибе на Јави, зграбио једног од осам Јаванаца који су седели око ватре и одвучао га собом, не обзирући се на дреку осталих. Исто тако као што га не плаши ватра кад је гладан, слабо га може задржати и вода да би дошао до своје жртве. Он је у стању да скочи у воду и плива за чамцем да би се докопао веслача.

— Можда грешим, — пише један ловац, — али верујем да лав неправедно носи назив „цара животиња“, пошто тигру више додикује ова титула. Нема на свету јаросније, опасније и крвожедније звери од овог становника цунгла. Тигрове може да лова само смео човек, који је унапред решен

да се изложи највећој опасности.

Нема ловаца у Индији који не жели да улови бар једног тигра. Тешко је описати одушевљење које обузима ловца кад пред собом угледа обореног тигра који је учинио толико зла у пределима где је живео.

— Кад тигар пође у лов, његови покрети су еластични и свака шапа спушта се на земљу веома обазриво. Видети тигра кад скочи осам до десет метара, то је чудесан приказ. Његова снага је необична. Видео сам га кад је одвучао једног одраслог бика неколико стотина метара далеко.

Тигар вреба и прикрада се својој жртви, затим се у неколико скокова сручи на њу, и то већином спреда, на груди, обухвати јој шапом врат и зарие канце у потиљак тако јако да и снажнију животињу сруши на земљу. Брзина којом тигар напада испуњава човека ужасом. Један ловац прича како је тигар од гоњене звери постао гомилац. Рањени тигар, бежећи исушеним речним коритом, ишчекао је иза једне стене. Ловац је пожурио за њим, и не слутећи да га лукава звер чека у заседи. Кад се ловац нашао пред њом, она је као муња скочила на њега. Ловац је хтео да пуца, али га је спречило грње. Тигар га је дочекао за левој руком и оборно на земљу. Срећом, припуцали су остали ловци и тако спасли свога друга.

Тигар се може убити на неколико начина. Довести га у шкрипац с хајкачима, то је скуп подухват и ту треба изложити опасности многе људске животице. Лов помоћу слона је стар и има своје занимљиве стране. Ту ловци седе на слоновима и са свих страна опкољавају тигра. У таквом лову узму учешћа често стотине људи. Тигар осећа опасност и тежи да побегне, али кад је рањен он је у стању да нападне и слонове. Ако га у скоку не заустави куршум из пушке, он се зачас нађе на слоновјој глави. У истом тренутку слон се сагиње и настоји да тигра агњеч притиском главе о земљу. Грдосија се упиње из све снаге да стави макар једну своју ногу на тигра. Ако му то успе, онда је с тигром свршено, јер за не-

колико тренутака од њега остане само изгажена, безоблична маса. Неки полазе у лов на тигрове само помоћу једног дресираниог слона, а неки ловци попу се на дрво и чекају да им звер дође на домак пушке.

По мишљењу многих ловаца, ноћни лов на тигра има нечег необичног у својој привлачности. Километрима далеко од сваког људског насеља, ловац се налази оставивши сам себи. Живци су му напрегнути због сталног очекивања и ослушкивања. При месечевој светлости уобразиља живо ради и ловцу се чини да из блиске шуме излазе животиње којих нигде на свету нема. Понеки слепи миш који му пролети испред очију за тренутак одагна ове чудесне визије, а крик бујине, који у тој језивој тишини одјекује километрима далеко, опомене ловца да није сам, те он поново напрегне живце и настави да вреба с висине свога дрвета, а за то време у цунгли се одиграва трагедија животињског света, где јачи уништава слабијег.

Ево још једног податка из забележака енглеског поручника Рикеа, који је убио 68 тигрова, три пантера и 25 медведа, а многе је ранио.

— Са двоцекама, гоноцима и с неколико срчаних паса, упао сам у шипраг тражећи запланеног тигра. Напред је ишао главни гомилац, који је пажљиво пратио траг звери и одређивао правац. Десно и лево наступали су други с пушкама на готовс. За њима је ишла музика, четири до пет добоша разне величине, цимбали и рогови, а из пиштоља се стално пуцало. Сабљама и другим ловачким коњима наоружани људи пратили су музику, а пратњу је сачињавала и чета праћкаша, која је непрестано бацала камење у гуштини и тиме још више плашила звери. Тигар се није усуђивао да нападне тако бучну гомицу. У оваквим случајевима најтеже је држати гоноце на окупу, јер су често склони да се растуру. Тако је један гомилац изгубио стрпљење и бацно се на тигра с неукомом сабљом, али га је звер ухватила и страховито оскатила. Његови другови притекли су му у помоћ и натерали тигра у бекство.

Другом приликом Рике је пошао у лов са четрдесет хајкача. Убрзо су наишли на тигра, кога су ранили, али им је он побегао. Његова рика неко време је одјекивала цунглом, па се утишала. Тигар се одвучао у трску, тако да га нису могли гађати. Идући за њим, људи су дошли на једну чистину, где се губио сваки траг. Узалудна су била сва трагања. Рике и његов друг Ејлот ишли су пред свима и пажљиво гледали у земљу не

би ли шта приметили. Наједном је одјекинула страховита рика. Из јаме прекривене травом искочио је тигар и сручио се на Рикеа. Овај је имао толико времена да са даљине од два-три корака опали из обе цеве у главу звери, која се изви у страну, и нападе његовог друга, пре него што је овај могао да навишани. Све се одиграло муњевитом брзином. Тигар је ишчепао онесвешћеног Ејлота за мишицу и вукао га према јами из које је искочио. Али, у томе га је спречило метак у мозак, тако да се звер скотрљала преко своје жртве.

Тигар је сродник лава и, заједно с репом, може да буде дуг два, три, па и четири метра. Има их више врста, али је најпознатији бенгалски или царски тигар. На јасној жуто-ријој основној боји налазе се дивне тамне попречне пруге. Реп има тамне прстенове, а на крају нема ките. Тигар живи само у Азији и његово царство заузима велик простор. Не пребива само у жарком појасу већ и даље од њега. Он живи у цунгли, у тршчаним и жбуновитим шумама, али га има и у близини села и градова. Његова омиљена места су речне обале обрасле непроходним жбуњем, а највише воли да се одмара у глатку густо дрвећа, кроз чије се круне једва пробија покоји судучани зрак. Он тражи жбуње чије гране висе са свих страна и тако чине свод. Ту се тигар сакрива да би се одмарао, а и да би се лакше прикрао жртви. У степама југоисточног Сибира он се одмара на стрмим стенама или рашчисти снег око жбуња.

Жртви се прикрада нечујно. Може да прави снажне скокове, пентра се брзо и окретно по дрвећу и сигурно плива преко широких река. У стању је да прескочи поток широк близу девет метара. Тигар није искључиво ноћна животиња, али најрадије крстари у часо-вима пре и после заласка сунца. Он је чест гост на појилима, соллима и шумским путањима, где поставља заседу, чекајући у њима животиње и људе. У југоисточном Сибиру он лети поседује сваке ноћи места на којима се испарава со и где долазе јелени да је лику. Изувезши слона, носорога, дивљег бивола и још неке животиње, он напада све друге, али то не значи да се и са овима неће понекад ухватити у коштак. Радо гони дивље свиње, јелене и антилопе, а кад је гладан једе и мишеве. Тигар радо напада дивљег вепра, али, по причању неких ловаца, борба често може да буде страшна. Један ловац вели да је посматрао једну овакву борбу из које је тигар отишао покуњен. Најбољи мамац који му постављају ловци јесте млада биво.

Јунаци са „АВАТРОСА“

РОМАН ОД Е. КОРМА

Дон Мигуел Ечегерај нашао је смрт у потери за златом.

Недалеко од њега спазих шешир у који је била забодена велика бридијанска игла. Он је припадао Антонију, Шпањолчевом помоћнику. Сам Антонио, такође мртав, лежало је под рододендром, допада покривен његовим рецкастим лишћем.

— Сад разумем зашто нису поновили јуриш, — рече Гро Болтерс. — Они су још одмах у почетку изгубили старешину. Ми смо срећно проишли. Иначе, да овај зликован није погинуо ко зна шта би било.

У једном жбуњу нашли смо још два рањена разбојника. Оба су били Чилеанци. Једноме је била пребијена нога, док је други био рањен у груди и тешко дисао. Одмах су их пре нели у насеобину.

Потресен свим оним што сам видео, пожурих да се вратим у кућу. У одаји где су биле врећине са златом нашао сам стрица. Он је седео главе загнурене у шаке. Изгледао је утучен.

— Проклето злато! — рече он кад ме угледа. — Оно не вреди све ове крви која је због њега проливена! Да ми није било наде да ћу помоћу њега да чиним добра, давно сам га се хтео одрећи.

И стриц поново зарони главу у шаке.

Убох у велику собу која је била претворена у болницу. Ту су лежала четири рањеника, а око њих се укљубала по слуга, правени завоје. Нисам имао снаге да слушам њихове

јауке и хтедох да изађем, кад се појави Бен.

— Диме, — рече он, — треба да видиш још једног рањеника.

— Мартина?

— Не! Другога.

Изненађен тајанственим Беновим држањем, пошао сам за њим. На крају ходника он отвори врата и ми убосмо у про- страну, просто намештену со-

Ја нисам знао да је стари Цим био рањен. Неколико минута пре тога пунио сам му пушке, а сада, ево, лежи блед и немобан. Метак му је био прошао кроз груди, и то један од последњих метака.

Пришао сам старицу. Он с муком подиже руку и стави ми је на главу.

— Ето, Диме, данас сам био своју последњу битку, — изговори он једва чјиним гласом. — И мене је најзад погодио метак. И право је! Колико сам само метака у свом животу ја испалио на дрвце! Диме, стало ми је било да те видим пре но што умрем... да те опоменем... да те посаветујем...

Али, старац није могао да доврши. У грудима му је шкрипало, дисање се прекида-

бу. На широком кревету лежао је стари Цим. Грудни су му биле везане завојима напољеним крвљу. Лице старчево било је бледо, а мутне очи гореле су неком дивљом ватром.

— Ходи овамо, дете! — про- шупута рањеник.

ло. Израз бола огледаше му се у очима док је покушавао још нешто да ми каже. Искрпљен овим напором, он клону у јастуке и затвори очи. Пошто сам неко време постојао крај њега, сузних очију изи- број из себе.

(Наставиће се)

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

КАКВА ЈЕ ТО ПАНДОРИНА КУТИЈА?

По грчкој митологији Пандора је била прва жена на свету која је створена на пропаст људима, по наређењу бога Зевса, који је био гневан што му је Прометеј украо ватру. Пандору је створио Вулкан, а остали богови обдарили су је свим дарима, даровима и лепотом. Она је сва зла овога света носила затворена у једној кутији, коју је Епиметеј отворио, тако да су зла излетела и раширила се по земљи. У кутији је остала само Елипа (Нада). Кад се за нешто каже: Пандорина кутија, онда то значи: извор сваког зла. Пандорином кутијом назива се и један астероид, откривен 1858 године.

КВИНТЕСЕНЦА

У прво време под квинтесенцом се разумевао етер, који је Аристотел додао као пети уз остала четири елемента: ватру, воду, ваздух и земљу, али који је, због своје финоће, важан као први и најглавнији. У фигуративном смислу реч квинтесенца значи: оно што је најфиније и најчистије у нечему, што чини његову

суштину, језгро, скуп свега онога што је најбоље и најбитније. У хемиском смислу квинтесенца је најфинији део, а код алхемичара под квинтесенцом се разумевала главна материја за претварање метала.

ХЕЛИКОН

Хеликоном је код старих Грка називан четвртасти инструмент са девет жица који је служио за одређивање тона. Данас је то највећи дувачки инструмент у војним музикама који свирач носи преко главе и рамена.

ПРАКРИТ

Пракрит је назив извесног броја дијалеката у средњој Индији, којима се говорило и писало, поред санскрита, од 500 година пре наше ере па до краја 1000 године наше ере.

ФЕДИНГ

Фединг је повремено слабљење или потпуни престанак пријема звука приликом слушања радиоемисија.

У БОМБАЈУ

Др Милан Јовановић-Морски (1834—1896), књижевник, писао је, поред драма, и путописе: „С мора и са сува“, „Тамо-амо по истоку“, „Горе-доле по Напуљу“. Ти путописи претстављају његов главни књижевни рад. Овде доносимо извод о Бомбају из дела „Тамо-амо по истоку“.

Иако смо стигли у бомбајску луку око подне, сунце се већ нагињаше западу кад сам се после дужег одмора попео на горњи кров да разгледам околину у коју ме је бацила моја ћудлива судба. Хоће се броду иза дуга пута доста времена да се смести и обезбеди у овим водама.

Около нашег брода, на големим баркама, стоји гомила људи и спрема се да искрцава робу из магазина. Али какви су то људи! Кожа им је боје кестенове љуске, узрост осредњи, повисок, дубања дугуљаста, лице правилно, зуби бели као филдиси, коса црна као гар. Удови су прави као свећа и тако правилни да би сваки могао вајару седети за модел. Али што је најнеобичније на њима то је да немају нимало кошуље, а гаће су им веома кратке. Ова је „одећа“ прикачена за бедра гајтаном исплетеним од сребрне жице. Чудновато: толика скромност у одећи, а толики раскош у чивилуку! Ти си ваљда већ погодио, мој читаоче, да су то староседеоци Индије — Хинди, а ја ћу ти само напоменути да је најзначајнија појава на њима што и најсиромашнији има на себи нешто сребра, тога оријенталима најмилијег метала.

Неколико прегршти кухана пиринца и две-три банане, ето то је обед ових људи, и тај се ретко кад мења. Кад би-

смо хтели да оцењујемо њихову снагу по храни, ми бисмо се љубо преварили у рачуну. Њихова се снага равна са снагом добро нахрањена мршара, а не уступа јој ни у издржљивости. Ови људи раде од излаза па до заласка сунца. За то време одмарају се само толико колико им времена треба да ручају. Изгледа да се недостатак хране надокнађује клином.

Кад сам се успуао на високи, од тврдога камена озидани кеј бомбајски, било је осам часова, а то је време у Енглеза „рано ујутру“. И овде, као у Египту, Европљани живе ноћу, а јутарња хладовина преспава се. Међутим, до предграђима у то доба врве урочишци, који устају рано... Енглески део вароши Бомбаја слабо се разликује од британских вароши у Европи. Исте простране али не високе зграде, исти скверови с парковима, басенима и монументима. Испод сваке је куће колонада. Прозори су на кућама необично големим... Живот у овом делу вароши отпочиње око десет часова.

Чitava варош Бомбаји заузима веома велики простор и подељена је према становничким њезиним на више делова. Свака, да речем, раса има своју особину насеобину. Најближа је луци унутрашња варош, такозвана тврђава, наоко нема околних никаких утврђења. Вероватно је то место негда било утврђено, и име му је од тада остало.

Мрке Индијанке су средње величине, већином ситне прилике, али, као и мушки, веома лепа, правилна стаса. Лице им је овално, црте правилне; коса, црна и дуга, сплетена је у витицама обавијеним око главе и скићена белом веома миришљавим цвећем. Одећа им се састоји из три комада: прсник од свиле кратких рукава; један чаршав, обавијен око бутова, у облику пливаћих гајница; и један већи чаршав, у који се умота тело, а крај се његов пребаци преко леђа. Чаршав је од танка бела мусулина, обично са скерлетастим порубом... Кад би се, по овоме што се виђа на Хинду-женама у Бомбају, прикупило све сребро што је на њима у целој Индији, имао би посла велики део целе енглеске флоте да га у један пут пренесе у Европу.

Зарад великог простора који заузима варош, а можда и зарад големе припеке, у Бомбају слабо ко иде пешке; све се то вози на свој начин. Осим сандука на обрамцима, у којима се енглеска господштина љуља, на плећима кулија с једног места на друго, има у Бомбају три врсте возова. Два су европскога а један је индискога кроја. За странце има фијакера... За сиромашнију класу, а поглавито за пословну класу, има у Бомбају и трамваја. Ови циркулишу само по широким главним улицама. Највише се њима служи грађанска класа Хинда.

Како је Бомбаји главна индиска пијаца за Европу, то се могу у њему срести типови из свију предела големе Индије. Често виђамо по улицама прилике из унутрашње Индије, трговце са југа у богатој златотканоме руху и са подножја Хималаја у њиховом живописном оделу од кашмирског ткања, богато извезена црним гајтаном. Овај разнолики народ по улицама не даје оку да се за часак одмори на једној слици. Тешко си се позадража на једној екзотичној прилици, ето ти друге да привуче твоју пажњу на се.

Велика индустрија индиска гомила своје производе у Бомбају. Велике радионице филмова из Херата, коже из Сурата, шарених асура из Малабара, сребрног и златног накита из Делхија имају у Бомбају своја голема стоваришта, да и не помињемо природне продукте којима ова земља обилује. И да није огромне архитектуре браманске, морали бисмо већ у овим лепим и разноликим рукотворинама уочити древету культуру овога народа... Кад се смрачи, запале се лампони; по пазару се разастре белад светлост кокоског уља, у којој поједини предмети блеште из даљине... За време монсуна, од маја до октобра, Бомбаји се купа у киши.

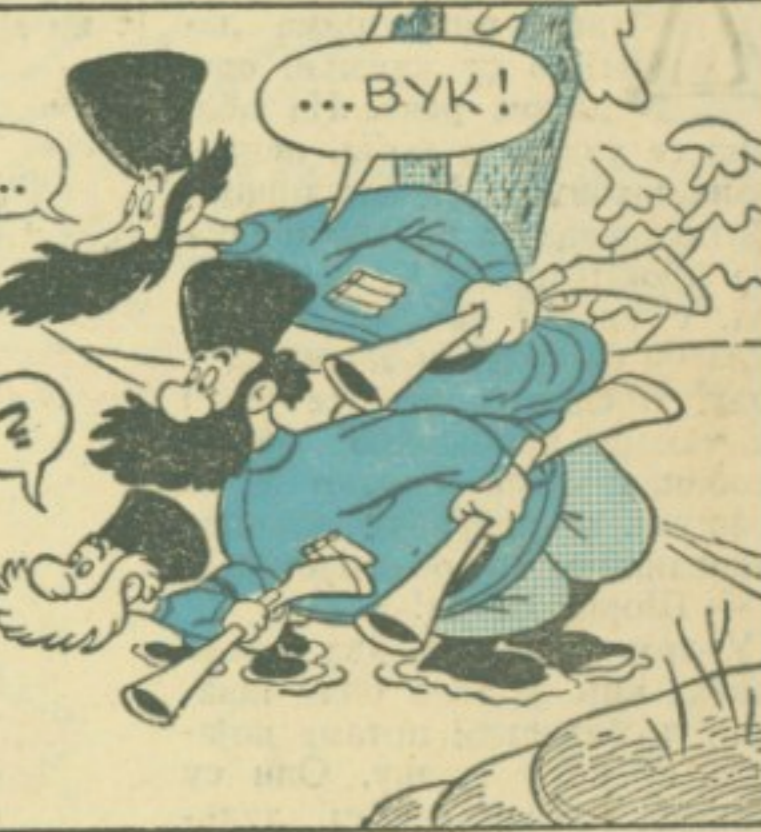
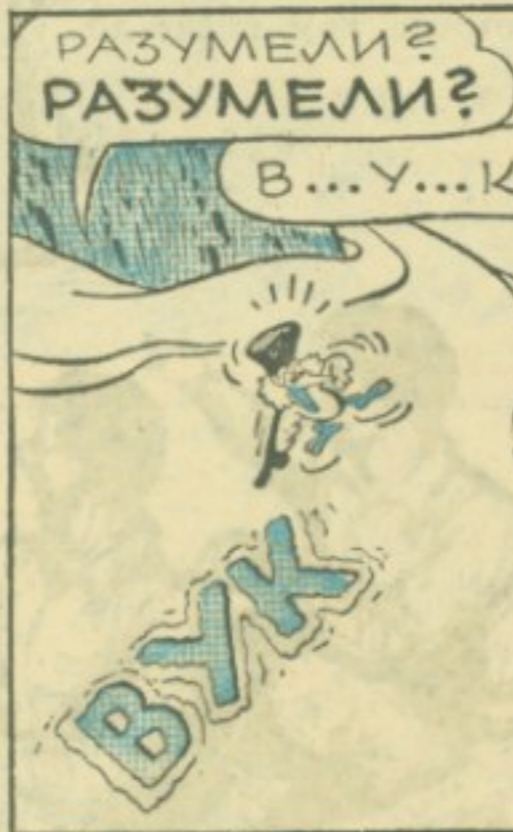
Као свака сочна воћка Индија има својих гусеница, хоћу рећи привремених становника који ће, за дужи или краћи време, како се прометну у златнокрилне лептире, да полете у своју постојбину натраг. Али ја нећу овај ситни свет да пуштам да ми кваре осећаје побожног дивљења што сам у души очувао према овој испуљеној колевци људскога рода.

УЗАЛУД САША ПОКУШАВА ДА КАЖЕ ЛОВЦИМА У КАКВОЈ СЕ НЕВОЉИ НАЛАЗЕ ЊЕГОВИ ДРУГОВИ... ОНИ ГА НЕ РАЗУМЕЈУ!

КАД БИ САМО ХТЕЛИ ДА МЕ САСЛУШАЈУ...!

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

О ХРАНИ

Храну сачињавају животне намирнице због тога што су потребне за исхрану човека. Људи обично употребљавају месо и животињског порекла, пошто она најбоље одговара физиолошким одликама њиховог прибора за варење, а задовољава и све потребе исхране.

Хранљиве материје (животињског, биљног и минералног порекла) служе човеку за исхрану, затим за изградњу ткива или за оправке крваца у ткивима који настају услед њиховог рада, или пак за производњу енергије (топлоте, рада) потребне за одржавање живота.

Хранљиве материје биљног и животињског порекла деле се на просте и сложене. У прсте спадају: беланчевине, масти и угљени хидрати, а у сложене: месо, млеко, пасуљ, пшеница, воће, поврће и уопште све природне или вештачки створене животне намирнице. Све беланчевине немају исту хранљиву вредност, због мање или веће савршености или због тога што све оне не садрже такозване аминокисели-

не у својим молекулима. Већу хранљиву вредност имају беланчевине животињског него беланчевине биљног порекла. Масти се налазе у организмима животиња и у плодовима биљака. Из масних делова животињског организма (сланина, дој, сало) добијају се топљеним, при чему отопљена

маст излази из ћелија, које се онда појављују у облику чврстог остатка (чварка). Масти из биљних плодова добијају се пресовањем или растварањем. Њихов остатак, уљани колач, служи за исхрану стоке. Хранљиве материје биљног и животињског порекла обично бивају сване и ресорбоване (асимилиране), па депоноване као резерва из које организам по потреби црпи енер-

ме и њена хранљива вредност. Хранљиве материје које су потребне организму за 24 сата, тј. које су и по количини и по квалитету довољне да се задовоље они потребни услови равнотеже у исхрани. Свако лице има, према околностима у којима се налази, своје специфичне потребе за храном. Но, и поред тога, могу се одредити извесни општи типови оброка исхране. Пресна храна састављена је обично од животињских намирница биљног порекла и има предност над куваном, нарочито због већег садржаја витамина. С друге стране, она је мање саврљива, теже се искористишавати и даје мање калорија. Узимају је обично здравији људи, али се препоручује и код неких болести, као што су: болести желуца и црева, гихт и друге.

Зрворези и бакворези

Пре него што је пронађена фотографија, књиге су се илустровале ручним радовима уметника, који су слике раднили у дрвету. Та техника позната је под именом ксилографија. Доцније су дошли бакворези, тј. слике су израђиване на плочама од бакра или месинга. Дрво на коме је израђена слика стављано је у слог и заједно с њим штампано. Слике израђене у бакру и месингу, тј. бакворези, штампани су на посебном листу, као прилог. Отисци баквореза били су скупи и јако цењени, јер су били оригинални рад уметника. Та-

ква ручна израда клишеа дуго је трајала, па је и то повећавало цену књига.

ТАНТАМАРЕСК

Тантамареск је мало позориште у коме игра само лице глумца, а удови су му вештачки израђени, у знатно смањеном облику.

ФРАН-ТИРЕП

Фран-тиреп је био добровољац слободни стрелац, борац против Немца у окупираној Француској у току Другог светског рата.

У БЕСПУТНИМ ОБЛАСТИМА Томњес Оринока

Недавно смо писали да су у забаченим пределима Нове Гвинеје пронађени људи код којих још траје камено доба. Три француска истраживача објавила су још занимљивије податке о становништву беспутних области у горњем току Оринока, у Венецуели. Док је за Таре, на висоравнима Нове Гвинеје, камено доба на измаку. Вајкаси из Венецуеле налазе се тек на почетку ове друштвене ере.

Дугачки чамци са истраживачима и њиховим пратницима лагано су клизили средином реке. На обалама се уздизала густа, непролазна прашума. Мучна тишина притискивала је водено и шумско пространство. Само покаткад, с каквог камена покретула би се видра и заронила у воду. Предвече, кад се један од чамца приближио обали, необичан звук излетео је из прашуме и покренуо чланове експедиције из обамрлости:

— Шори! Шори!
У том тренутку, два млада човека чије је тело било ишарано љубичастим цртама појавила су се у грању. Они су белцима махали својим луковима и давали им знаке да приђу. Из шуме су изишле још четири особе, такође ишаране љубичастом бојом, и кад су истраживачи ступили на обалу стали су да додирнују одећу и обућу белца тако свечано као да врше какав верски обред. То је био први сусрет чланова експедиције с најпримитивнијим становницима Венецуеле, Вајкасима.

Научници су кренули у прашуму да би пронашли извор реке Оринока. Иако је то једна од највећих америчких река, занимљиво је да је све до недавно њен извор остао непознат белим људима, што је најбољи доказ недоступности ових крајева. Међутим, ушће реке упознао је још Колумбо 1 августа 1498 године, кад се први пут искрцао на америчко тло.

Шпански освајачи покушавали су више пута да плове уз горњи ток Оринока, трагајући за легендарним Елдорадом, златним градом на обали измишљеног Паримског Језера, али до изворишта никад нису стигли. Американца Хамилтон Раје покушао је да се тамо прободу је 1920 године, али је био приморан да устукне пред отровним стрелама урођеника. И доцније експедиције, немачка, америчка и венецуелска, биле су исте среће, све док није пошла ова група од три Француза, које је помогла и венецуелска влада.

Засад се с правом претпоставља да су Вајкаси најпримитивнији људи на свету. Од одела мушкарци носе само узицу око бедара, док жене носе чак ни то. Коса мушкарца зачешљана је у виду круне, а главе су им пуне браогтина од удараца тојаге. Вајкаси се хране шумским плодовима и месом дивљачи. Једина добра су им лук и стрела, кресиво које се састоји од дашчице тврдог и шипчице меког дрвета која се пали трешњем, и ножић, чије је сечиво начињено од секутина какног глодара.

Седа су им бедна и више личе на привремена станишта. Вајкаси су дуталице, које се крећу кроз шуму у групама од десет до петнаест људи, трагајући за чопорима дивљих свиња. Они ступају под заклонама од грања и лишћа, јер још не умеју да праве талне колбје.

У овој земљи река и речница, Вајкасима није ништа по-

знато о пловидби, јер немају ни чамца ни сплавова. Не знају ни за отрове, које иначе до-

толико ослободили да су узимали без питања ствари белца.

Иако је експедиција била снабдевена свим што је потребно за један озбиљан подухват, требало јој је више од четири месеца да стигне до извора. Кретала се брзином од три километра на дан, а за последњих 60 километара људи су утروшили 34 дана. Уколико су се више приближавали извору, речних брзака било је све више. Због њих је експедиција од тридесет чамца изгубила осамнаест.

Чим су се истраживачи удаљили од реке, шума им је објавила рат. Прашума око Оринока мрачна је и влажна. Ваздух је просто ледљив. Човечји кораци једва ремете тишину. Птице су ретке и нема готово никаквог трага живота. Да би се прокрчио пут, морају се ножем сећи лишће, које онда висе као мртви пипни хоботнице. После неколико километара пешачења, бела се већ ступишта од умора. Влада готово потпуна поморница. Вода непрекидно каље с дрвећа. Од ужасног кретања огромних жаба, ноћу је отово немогућно заспати. У овом зеленом паку човек може потпуно да се изгуби. Ако пође само неколико корака ван

Један од тројице француских научника пише:

„Раздао сам кутјеје шибича, али су их урођеници посматрали без икаквог разумевања. Кад сам креснуо прво палидрво, нико се није усудио да понови мој покрет. Тада сам ставио палидрво међу прсте једног урођеника. Држећи му руку, заједно смо запалили шибичу. У том тренутку он се тргао и пошао уназад, а затим се одлучио да и сам запали једну. Потом су и остали покушали да учине то исто. Доцније су се урођеници

Венеци славе у сшааром Риму

Корона на латинском значи венац, који је у римској војсци био знак одликовања. Венеци триумфатора правно се у почетку од листа ловора, а доцније од злата. Те венеце добијале су војсковође приликом триумфа. Али, сем ових венаца постојали су и други. Такозвани опсадни венац добијао је војсковођа који је ослободио град од непријатељске опсаде. Тај венац прављен је од биљака које су расле у околини опседнутог града. Грађански венац плео се од храстова или церова лишћа, а добијао га је онај који је у рату спасао римског грађанина смрти. Зидни венац добијао је војник који би се први попео на зидине непријатељског града и провалио у њега, логорски венац давао се војсковођи који би први ушао у непријатељски табор, а бродски венац добијао је онај ко-

ји би први, наоружан, ступио на непријатељски брод. Бродски, зидни и логорски венац обично су прављени од злата.

СИЛИКОНСКА ПАСТА ЗА ЗУБЕ

Вештачка материја силикон, од које се, између осталог, израђују разне ткалине, чарапне, вештачки делови појединих људских органа и други предмети, од недавно се користи и за негу зуба. Наиме, силикон се ставља у пасту и, пошто се лако таложити, он у току прања облаже зубе танком скрамом, не дозвољавајући да се на њима задржава храна и нагомилана дуванска талог. Сем тога, ако се метил-силикон дода у сасвим малој количини каквој пасте за лице, оставиће на кожи заштитни слој који је чува од воде и разних других штетних утицаја.

стазе, лако може да изгуби живот, јер се већ на два метра ништа не види. Ако случајно не избије на прави пут, заувек је изгубљен. Услед обила растива звук се одмах угуши и човек може да запомне из свег гласа а да га сапутници ипак не чују.

У овим прашумама најстрашнију опасност не претставља велика дивљач, него ситне животиње. Истраживаче је одмах напала црна мушица, чији је ујед веома опасан. С дрвета којим падне права кишна мајушница мрва, чији ујед изазива јако запаљење коже. Од уједа скорпиона човек се одмах разболи. Већ првог дана термити су појели облогу спроводника за трансформатор, радио-станице.

Једно вече експедиција се несмотрено улогорила у близини великог мравњака, који је у висини од једног метра покривао површину од неколико стотина квадратних метара. То је било станиште бачкоса, великих црних мрва огромне главе. У поноћ, зачуо се необичан концерт. У збијеним редовима бачкоси су извршили напад на љубачке за лежање и почели да секу заштитне мреже против инсеката. Људи су се нашли у великој неприлици. Мрви су их оставили на миру тек кад су се оградиле пламеним зидом од запаљеног бензина.

На шездесет километара од извора, експедиција је била принуђена да напусти чамце. На томе месту корито великог Оринока широко је свега тридесет метара и претставља страшну бујицу која урла и пени се између црног стена. Даљи пут кроз прашуму био је нарочито тежак. Пуних тридесет дана људи су морали да пробијају прави тунел кроз густу вегетацију. Најзад, после много тешкоћа, први научници стигли су на извор Оринока.

Ђура о паланци

У Пожаревацу, где је неко време био на служби, Ђура Јакшић је дошао у сусрет с локалним властима. Једне ноћи, седећи са својим пријатељима у некој кафани, он је, како каже оптужено, наздрављао омладину, слободи и „говорито је о садашњим властима како треба да пропане све што је труло...”

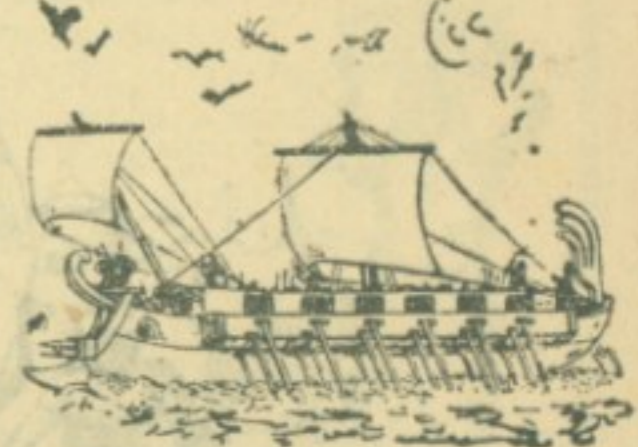
Тријера или трирема је ратни брод с три реда весала у морнарици старе Грчке. Веслачи су седели на спратовима, један изнад другог. Ова лађа је мало тонула, била је брза, лако се окретала, а није била ни скупа. Правила се од чамовине. Гвожђа и месинга употребљавало се веома мало; само где је то било неопходно. Због тога је тријера била веома спретна и погодна за ратовање, па су је од Грка преузели Римљани и други народи. Била је дуга 50 метара, широка шест до седам, а исто толико висока. Тонажа јој је износила 230 до 250 тона. На предњем делу лађе био је бодек с три зуба. Он није био дуг. Служио је да се њиме пробије бок непријатељске лађе. Тријере су дошле до изражаја нарочито у бици код Саламине, где су Грци потукли перску флоту. Прве грчке тријере саграђене су у Коринту, око 500 година пре наше ере.

Особље на броду сачињавали су веслачи, морнари и официри. Веслачи су имали имена по томе у ком су се реду весала налазили: таламити (најнижи ред весала), зигити (други ред весала) и транити (најгорњи ред весала). Весла таламита била су најкраћа, па су они имали најмање напора, али и најмању плату. Најгорњи, транити, били су најбоље плаћени. Веслачке клупе налазиле су се у размаку од једног метра. Сваки ред имао је 25 клупа на сваком боку. Пошто су била три реда весала, то је тријера имала на сва три спрата 150 веслача. Клупе најнижег реда веслача биле су најближе боку, а горње су биле да-

ље од њега. Када би се сва три реда весала покренула, тријера је имала погонску снагу равну 24 коњске снаге и могла је да јурн брзином од десет миља на час.

Шеф веслача звао се хелеуст. Он је командовао веслањем по наредби заповедника тријере — тријерарха. Хелеуст је давао такт за веслање гласом, свирањем или ударањима штапа. Весла су се кретала по такту. Кад би шеф додијелио давање такта, онда би веслачи певали песме удешене за такт веслања. На већим бродовима, где је било тешко давати такт веслачима, постојао је посебан свирач, тријераул. Кад би се тријера срела на пучини с неким бродом, онда би шеф веслача у позорију тај брод помоћу трубе, да не би дошло до судара.

Живот људи на тријери није био лак. Оне нису биле удешене за дугу пловидбу, ајмо то не значи да нису полазиле

на дуга и опасна путовања. Веслачи су спавали на клупама, а морнари би нашли неко друго место. Само су официри могли да се извале на тепихе. Сваки члан посаде који би побегло с брода сматран је издајником домовине, па је оштро кажњаван. Најлакша казна била је бичевање, а најтежа давање у води.

— „а да то и нису казали, могао сам се по деци уверити, јер кад се богу моле не само да читају већ чисто кроз плач певају”. Један од месних свештеника био је посланик у народној скупштини 1861 године, — „е ту сад мож' мислити, пише Јакшић својом пријатељу, с каквим страхопоштовањем мора се такви светац срести”. Општински бата је млад човек и „љубитељ власти”, а практикант, „заједно са супругом, опомиње те на фараонових седам мршавих крава и толико гладних година”. Но, иако су тако изгледали, обоје су изразили жељу да их Јакшић „намодује”.

Као и свуда по Србији, и у Рачи се „жестоко политика води, само са вишег гледишта, — не сме ти нико ни за жива бога капетаново име споменути”. Капетан (рески начелник) био је неприкосновена личност. Могао се говорити о руском цару, о енглеској краљици и француском императору, али сваки разговор у коме би се поменуло било који рески начелник за власт је био врло подозрив.

КАД ЈЕ ОСНОВАНА СОРБОНА?

Сорбона је првобитно била школа за свештенике на универзитету у Паризу, који се налазио у згради названој по теологу Роберу де Сорбону (1201—1274). Сорбон је основао тај завод 1250 године. Доцније је, до 1792, Сорбона био назив за теолошки факултет у Паризу. Сада је Сорбона историско-филозофски и математичко-природни факултет са универзитетском библиотеком у Паризу.

Одмах су га оптужили да је бунио народ. Читава афера завршена је тиме што је Јакшић био кажњен с два талара новчане глобе и премештен у Рачу. Сам премештај значајно је поомштреше полицијске казне, јер је он од учитеља IV разреда постављен за учитеља II разреда основне школе. Тада је Јакшићу било 36 година и на полицијском саслушању забележено је да

вар), тишлер и неколико шпанских ковача, то је све што те опомиње да ниси у пуком селу”.
У том свом писму Јакшић је оцртао и типове сеоске „интелигенције”. Осим њега, у рачанској школи била су још два учитеља, оба богослови,

Стари СРПСКИ ТРГОВЦИ

У Бечу, у старом граду, на тргу где су у давна времена каси продавали месо, и да нас постоји гостионица која носи назив „Грчка коноба“. Та гостионица помиње се још у 15 веку, када се другачије звала, али од 17 века она у свим бечким магистратским књигама носи своје данашње име.

„Грчка коноба“ била је тогвото кроз два века зборно место трговаца који су долазили из турских области. Били су то углавном Срби и Грци, а због „грчке вере“ и Србима је често придавана грчка националност, иако су у Аустрији били познати као Раци или Рацици. У једној старој бечкој песми из 1548 године описан је вашар који је одржан у близини „Грчке конобе“. — Одакле ту све нема трговаца! — каже се у песми. Састали су се са истока и запада. „И српски трговци ту продају своју робу, узвикују је на свом језику, а дошли су из турских страна и из градова који се славе својом старином“.

У „Грчкој коноби“ свршавали су трговачки послови, а поред ње, у „Грчком сокаку“, у дрвеним магацима стајала је свакојака „левантинска роба“ коју су бечки трговци преносили даље на запад. На уговор и поручбине ударани су печати или крстови, према писмениности трговаца, или је сав посао свршаван на поверење. У 17 веку, српских и грчких трговаца у Бечу има већ толики број да готово потицкују домаће. Сви су они турски поданици и држе монопол трговине с Турском. Овамо долазе Срби из Београда, Призрена, Приштине, а с њима и Македонци из Скопља, Битоља и из градова Једрејске Македоније. У Будиму они имају своје главно стовариште и одатле разносе робу у Пољску и Аустрију. Они се понављају на свим великим вашарима, тако да је у то време постојала и пословица: „Без Раци (Србина) нема вашара“.

Аустријске државне власти настојале су да сузбију ту трговину, која је била сасвим из макла из руку домаћих људи и коју је било тешко контроли сати. Тако је 1670 године основано у Бечу Источно трговачко друштво, које је требало да преузме трговину с Турском. У ово предузеће најмунитији бечки трговци уложили су били знатан капитал, а држава је дала неколико милиона сре-

наест година завршио се Карловачким миром.

За то време и у животу српског народа догодиле су се велике промене: позната сеоба, којом су захваћене старе српске области, и организовање новог живота у опустелим областима тек ослобођене Угарске. У маси српског становништва које је напустило стару отаџбину био је и већи број трговаца и занатлија. Угарски градови у којима су се населили српски трговци постадоше ускоро трговачки центри, а после завршеног рата српски трговци се омет појавише у Бечу, али овај пут и с јаким конкуренцијом.

Готово кроз цео 18 век вођа се у Бечу борба између српских и грчких трговаца, која, као и свуда где су заједно живели Срби и Грци, прелази и на црквено поље. Та се борба у Бечу завршила победом Грка. „Грчка коноба“ у другој половини 18 века све је мање заједничко зборно место српских и грчких трговаца. Срби се састају код „Белог вола“, у близини свог некадашњег седишта, а онда сасвим напуштају овај део старог Беча и одлазе у предграђе Леополдштат, где држе своје магаци и трговачке пословнице. Грци су задржали трговину с Левантом, а Срби су преузели

трговину у Угарској и на границама Турске. Но, српски трговци и даље заузимају значајно место у пословном свету старог Беча. На гравурама из 18 века приказани су у источњачкој ношњи, с фесом или с турбаном, у чизама од сафијана, с теразијама или кесама новца у рукама, док се иза њих виде лађе крпате робом. Па још и почетком 19 века могли су се они видети како се недељом или празником возе у кочијама кроз главну алеју у Пратеру...

Током 18 века, готово у свим градовима средње и јужне Угарске Срби држе трговину у својим рукама. За Нови Сад, на пример, каже се да је прво и најзначајније место у Краљевини Угарској. Сент-Андреја је најдалеко чувена. Њени трговци, према једној белешци из 1755 године, од најмунитијих су у Угарској. Воде трговину с Турском, а на вашару у Лајпцигу они одређују цене пољопривредних производа. У једном привредном лексикону из 1786 године истичу се српски трговци у Баји, Будиму, Новом Саду, Панчеву, Сегедину, Темишвару, Араду и другим местима широм Угарске. У једном царском едикту од 1751 године препоручује се државним властима да не чине никакве

сметње „рацким трговцима који су толико заслужни за оживљавање трговине“ у Краљевини Угарској и која се без њих не би могла ни замислити“. Због тога су добијали извесне привилегије и имали право да се организују у трговачка друштва. Директна трговина на границама између Турске и Аустрије била је у њиховим рукама.

Али, и на другом крају аустријске царевине, у слободном царском граду Трсту, истакли су се српски трговци као организатори поморске трговине с Левантом. У једном реферату Марији Терезији из 1771 године, поводом неких питања тршћанске луке, каже се како су државне власти још 1750 основале поморско друштво које је требало да успостави трговачке везе с Левантом. Уложене је велики новац, а није било никаквог резултата. Али оно што нису могле да постигну државне власти, учинио је један човек. „Био је то, каже

се у реферату, Иво Куртовић, човек заслужни народности. У Трст је дошао из Херцеговине, и ту је радио најпре као обичан момак“. После, кад је стекао извешан капитал, Иво се удружи са својим братом Максимом и њих двојица купе једну трговачку галију, с којом се упуте на Левант. Први покушај је успео изнад сваког очекивања. Од зарађеног новца браћа купе још једну галију, а Максим се пресели у Смирну. (Ту га је упознао Доситеј Обрадовић кад је учио школу Јеротија Дендрона.) Смирна је у то време била главна левантинска лука и главни тржиште робе која је долазила са истока. У њој је Максим Куртовић основао пословницу и саградио магаци. За неколико година трговачка флота браће Куртовића увећала се на десет галија. Тако је била успостављена трговачка веза између Трста и Леванта, коју су још дуги низ година држали Срби тршћански трговци.

Д а су животиње „паметне“ и да су способне да се договарају кад је у питању храна или избегавање опасности, то је већ познато. Питање је само до кога су степена „паметне“, тј. докле мо-

же ићи њихова довиљивост. Француски природњак Елиан Финбер, који је дуго година проучавао животиње, сакупио је већи број примера из којих се може видети да оне у појединим тренуцима превазилазе границу коју ми у обичном животу сматрамо као крајњу међу њиховог разума. Ево не колико тих слицица.

АЖДАЈЕ у бајкама и стварности

А ждаје и змајеви су наши „познаници“ још од детињства. Змај који је чувао златне јабучке на Благословеном Острву и кога је Херкул убио, троголави аждаја из наших народних песама и приповедака — будили су у нама страх и њихов крај обично смо пропраћали уздахом олакшања у коме је било и дивљења за јунака који је био толико ко смео да им се супротстави. На цртежима у књигама бајки ова чудовишта претстављена су као циновски гуштери чија су тела покривена крупним крљуштима. Другим речима, њих је народ, који је и створио приче о змајевима, сврстао у гмизавце, остајући тиме у оквиру реалности. Јер, мада на свету нема троголави аждаја које из ноздрва сипају ватру, ипак постоји неколико врста гмизаваца чији нас изглед, величина и неке особине потсећају на чудовишта из бајки.

Године 1912 научници су открили на неким острвима Индонезије огромне гуштерове који могу да порасту до три и до метра. Према Комоду, највећем острву из те групе, назвали су их „змајевима с Комода“. Изгледа да су баш ти гуштерови, или неки њима слични који су већ изумрли, послужили као „модел“ старим кинеским мајсторима за њихове чувене змаје, тако чест мотив у кинеској уметности и литератури. „Змајевима с Комода“, са својим дугим, савиљивим вратом и палацевим рачвастим језиком, као у змије, изгледају довољно страшни да би потстакли народну машту, која је од њих, с неизбежним додавањима, створила чудовишта. У стварности, ови „змајеви“ нису нимало опа-

сни и обично се клоне човека, мада, кад су изазвани, могу тешко да га озледе ударцима шапа и репа.

„Змај с Комода“ припада групи гуштерова названих мониторима, а монитора разних врста има у Индији, Африци, Аустралији и многим другим крајевима. Међутим, ниједан од њих не може се по величини мерити са „змајевима с Комода“.

Ако је аждаја из бајки „позајмила“ своју дужину од „змаја с Комода“, онда је свакако своја крила „узела“ од аустралиског „лепезастог гуштера“. Овај гуштер, иако је заједно с репом дуг свега један метар, претвара се у право страшило кад га неко нападне, тако да његов изглед може да уплаши чак и дивље аустралиске псе. Наиме, „лепезасти гуштер“ има око врата један кожни набор, који он, захваљујући танким и чврстим костима сличним жицама на кишобрану, може да склада и да расклапа као лепезу. Кад гуштер мирује, тај набор му лежи на „раменима“ као огртач. Кад га неко нападне, „лепезасти гуштер“ покушава најпре да се спасе бекством. Но, како се брзо замара, то му обично не помаже и он тада стане, окрене се према нападачу, отвори што највише може уста, у којима је коржа потпуно жута, а рашири своју жућкасту „лепезу“ по којој се налазе велике црвене тачке. Тако наругушен, он заиста потсећа на аждају из прича, додуше само по изгледу, а не и величином.

Аждаје из бајки сипају ватру и дим из ноздрва. Таквих створења нема у природи, али зато постоје гуштерови који из очних капака избацују млазеве крви. Ти гуштерови

имају још нешто што их чини сличним чудовиштима из прича: из њиховим пљоснатим телима, као и на глави, налази се неколико редова оштрих зубаца.

Пре десетак година, неки путник наишао је у Калифорнији на једног таквог гуштера. Зантересован његовим изгледом, узео га је у руке да

га изближе разгледа. На његово запрепаштење, из гуштеровог ока бризнуо је танак млаз крви преко 30 сантиметара. Кад је путник окренуо гуштера да би му испитао то око, млаз крви бризнуо је и из другог. То се поновило више пута, све док се гуштер није нашао на слободи.

Чак и свој незајакљиви апетит „позајмило“ је чудовиште из бајки од гуштерова. Велики ових гмизаваца једе, у од-

Неки човек имао је пса који је много волео да се игра с децом, а нарочито с другим животињама. Једног дана, видећи петла како шета по дворишту, приђе му, разјапи вилице и... зачас се петлова глава нађе у чељустима пса. Пошто га је два-три пута благо продумсао, пас пусти свог „заробљеника“. Петла, љут због увређеног достојанства, полете на пса и кљуцну га неколико пута у губицу. То овога није ни најмање наљутило, већ опет мирно зграби петлову главу и протресе је. Ово је још више разљутило петла, док је било очигледно да се пас игра. И то је тако трајало све док се петлу није досадило, те је отишао у други крај дворишта.

Један колонијални пуковник испричао је ову сцену из Африке. Постоји тамо нека врста вроне која необично воли појева јаја. Како је мала и слаба и не може кљуном да разбије јаје, она у канџама понесе камен, надлети јаја која леже у песку и испусти камен на њих. Ово понавља све док неко јаје не буде разбијено.

Морски рак копао је рупу у песку. Човек који га је посматрао баци према њему неколико шкољки, од којих једна паде у рупу. После неколико минута рак изађе, носећи убачену шкољку, однесе је отприлике 20 сантиметара од рупе и ту је остави. Али, кад је видео да има још неколико шкољки у близини рупе, он их, једну по једну, однесе мало даље, бојећи се да и оне не упадну унутра.

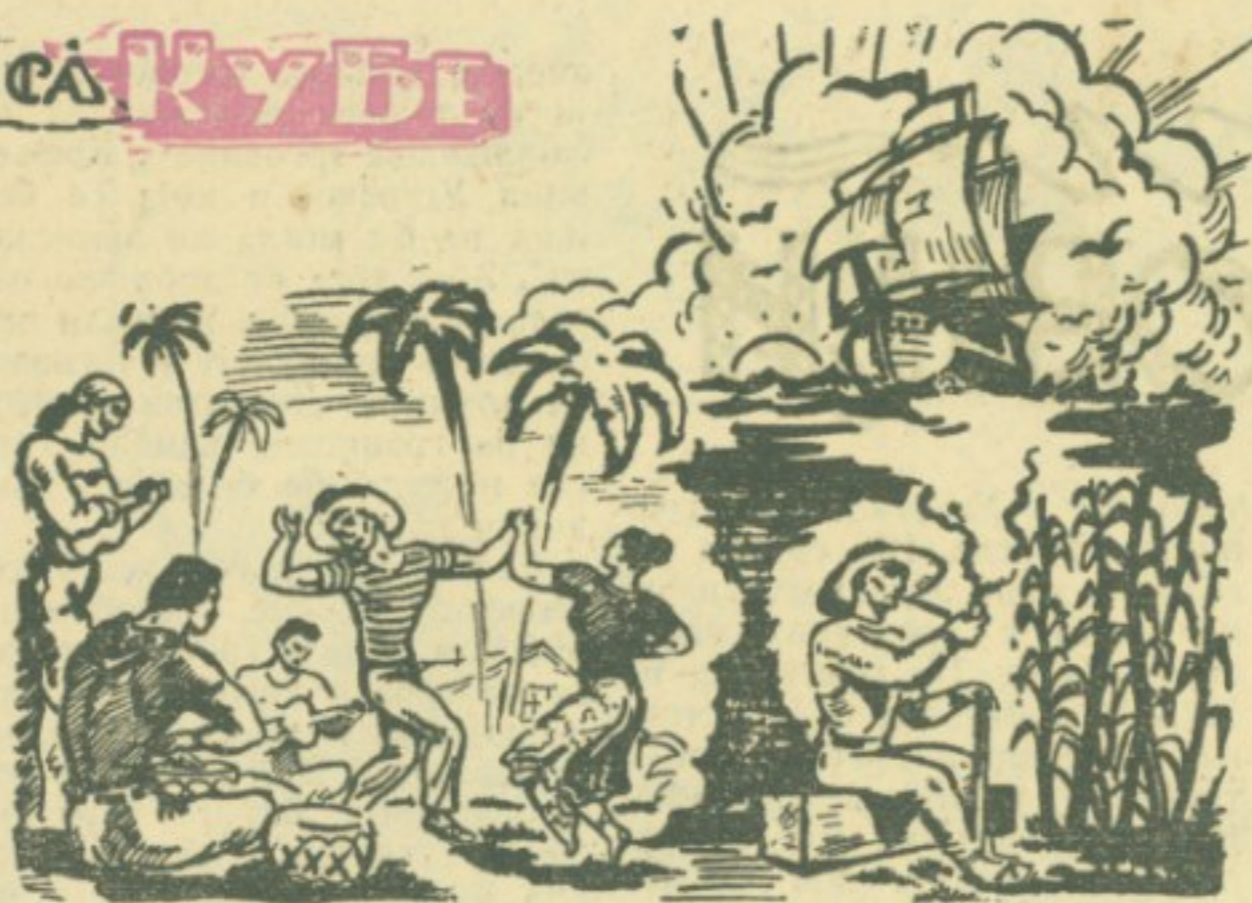

Слика са Кубе

Куба је најлепша земља коју су икад људске очи угледале. То су речи из дневника Кристифора Колумба, које је он написао при повратку из тек откритог Новог света.

Острво Куба налази се 140 километара јужно од Флориде. Велико је колико петина Француске (115.524 кв. км) и на истоку изабрано трима планинским венцима. На њему живи 5.200.000 становника. Земљиште је непероватно плодно. На неким местима слој родне земље дебело је преко 20 метара. Куба је земља шећера. У недалек се простире плантаже шећерне трске, биљке коју је овамо донео Колумбо. Кад се велики морепловац искрцао на ово острво, први пут је видео људе како пуше. Дуван је данас важан извозни артикал Кубе, која се сматра колевком цигаре.

Пристаниште главног кубанског града Хаване једно је од најлепших на свету. Некад су овамо стизали бродови из Африке и искрцавали товари робова. У њему су се окупљале шпанске галије натоварене мексиканским сребром и перуанским златом пре но што ће по

ћи на оласан пут преко океана. А недалек одатле, у морезима, гусари су чекали те бродове и пљачкали их. Данас у бившим гусарским селима живе вредни рибари и вешти ловци на ајкуле.

именом „бакалао“ (бакалар). На улазу у пристаниште Хаване море просто ври од ајкула. Међутим, ове немани не нападају мештане, који се већ вековима ту купају. Тако се бар прича.

У водама око острва има много ајкула. Оне су овде доста велике и могу бити тешке до 75 килограма. Из уловљене ајкуле одмах се вади јетра, јер се из ње добијају драгоцене витамини. Кожа се такође продаје, а од пераја справља се укусна чорба. Месо се много не цени и може се за мале новце добити у ресторанима под

Недалеко од Хаване налази се морско купалиште Варadero, које има јало дуго 15 километара, с песком налик на најситнији шећер у праху. На самој обали саграђен је велики и модеран хотел, сав од стакла и челика. Свака соба има своју терасу, с које се може и пећати. Тамо странци долазе и купају се преко целе

године. Али, само странци, јер Кубанци никад неће пасти на памет да се зими купа. За мештане је у то доба године вода јувише хладна. Исто тако немогуће је видети Кубанца да своју кожу излаже сунцу, као што то чине туристи.

Дачсон је омиљена кубанска игра. За странце је несхватљиво зашто се играчки парови с времена на време заустављају, да би одмах потом наставили игру, мада оркестар није дао никакав знак. Објашњење се мора тражити у прошлости, кад је игра тек настајала. У старо време овај прекид био је једина могућност да момак и девојка проговоре неку реч а да их не чују старије жене, без којих девојке нису могле никуд маћи. Па и данас, иако тај разлог више не постоји, игра се зауставља код једне ноте коју само Кубанци познају.

Са Кубе је потекла и једна друга игра, која је захватила цео свет. Феџ је о румби. Наравно, оно што се данас игра у иностранству под тим именом само је налик на оригиналну кубанску румбу.

Секстето је специфичан кубански оркестар. И музика и инструменти претстављају оличење историје Кубе: шпанске гитаре, афрички добоши, мараке старих Индијанаца. Игра се и конга. Они који је играју и не слуте да та игра потиче из доба кад је Хавана била средиште трговине робљем. Повезани ланцима један за другог, робови су могли да начине само три ситна корака, а затим да повуку ланац који им је окивао ноге. А данас њи хови потомци играју конгу по улицама Хаване у доба карневала.

Колумбо се искрцао на Кубу за време свог првог путовања у Нови свет, 1492 године, а 1511 допоселе су острво шпанске трупе. Вековима је Куба остала шпанска колонија, али жеља за слободом код кубанског народа није се угасила, што сведоче многобројне побуне против освајача. Године 1868 избио је општи народни устанак, који су Шпанији крваво угушили 1878. Нови устанак, 1895, завршен је после три године, на интервенцију Сједињених Америчких Држава, Париским уговором, којим се Шпанија одрекла Кубе. Острвом управљају САД од 1902, али су све до 1934 задржале право контроле. Отада је Куба независна република.

ВЕДРОВАТИ

НАЈМУТНИЈА РЕКА НА СВЕТУ

Река Мисисипи позната је не само по својој дужини, већ и по томе што је њена вода већим делом године необично мутна. Међутим, једна река у Јужној Африци, коју домороци зову „Блато старог човека“, хитаду пута је мутнија и блатњавија од Мисисипија.

НАГРАДА ЗА ДОБИЈЕНУ РВАЧКУ УТАКМИЦУ

Шкотски владар Џејмс II био је толико одушевљен што је Шкотландцима Џон Рос, у једном рвачком надметању, победно једног Енглеца, да је свом земља-

младих. Четворо од њих сасвим су нормални, док петоро има поред десног ува рога као у младог ова.

СТРПЉЕЊЕ

Артур Бенсон из Ланкастра, у америчкој савезној

држави Пенсилванији, успео је да, уз помоћ микроскопа и једне минијатурне бургрије, проврти рупу у власи са човечије главе.

НОВИНЕ ОД ЛЕДА

У многим селима северног Гренланда појавиле су се 1934 године необичне новине. На добро углачаној површини великог комада леда исписиване су сваког дана све занимљиве вести добијене путем радија. „Уредници“ ових новина били су обично Ескимски који су имали радио-апарате. У неким гренландским селима ове чудне новине излазе још и данас.

ВЕЛИКИ ЗАЛОГАЈ

Године 1884 посада једног енглеског брода наишла је у близини острва Јамајке на огромну угинулу ајкулу, у чијим је чељустима било велико буре пуно усљене рибе. Чак и за тог морског прождрљивца овај „залогај“ био је сувише велики. Буре се заглавило у ајкулиним чељустима и она је, с пуним устима рибе, угинула од глади.

ШЕРИФ-ПУШКА

Шериф округа Јакима, у америчкој савезној држави Вашингтону, има презиме које се прилично подудара с његовим занимањем. Шериф се презива Ган, што на нашем језику значи „пушка“.

РОГАТИ ЗЕЦ

На имању Вилијама Гатрица из Пали Ситија, у Калифорнији, једна пигома зечица окотила је петоро

МЕРЕЊЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

На самом почетку овога века учитељи неких париских основних школа приметили су да сваке године полази у школу изванредно брзо дете чија је интелигенција нижа од просечне. Таква деца нису била у стању да прате наставу упоредо са својим друговима и другарицама.

Да би учитељ могао на „открије“ такво дете, потребно је да прође више месеци, а докле је он узалуд утрошио приличан труд да га нечем научи. Да се то више не би дешавало, већ да се овакви основци на време упуте у нарочите разреде за заосталу децу, педагози су позвали у помоћ тада познатог француског психолога, професора на Сорбони Алфреда Бинеа, и он се одмах латио задатка.

Да би пронашао метод за испитивање интелигенције, професор Бине је кренуо по школама и стао да поставља деци разна питања. На пример: До колико знаш да бројиш? Умеш ли да нацрташ квадрат? Знаш ли нанзуст какву пемисицу? — и томе слично. Све одговоре он је тачно записивао у нарочиту бележницу.

После обимног рада професору је пошло за руком да састави за сваку годину узраста нарочиту листу питања и одговора. Већ после првих опита психолог је дошао до закључка да је на добром путу, јер је увидео да се из тачних или нетачних одговора може закључити степен дечје интелигенције, као и то да ли је дете способно да прати нормалну наставу.

Метод професора Бинеа, до кога је он дошао равно пре педесет година, постепено је све више продирао у праксу многих психолога. Убрзо је примењен готово у свим земљама света и, током времена, толико је усавршен да је данас признат као општи и тачан начин испитивања дечје интелигенције. Уколико се методи испитивања разликују у појединим земљама, то је зато што за сваки народ постоје извесни специфични услови о којима се мора водити рачуна.

Тестирање (испитивање интелигенције) врши се на тај начин што се детету постављају питања за која се зна да одговарају његовом узрасту. На пример, ако дете од осам година одговори на питање које је предвиђено за дванаестогодишњу децу, значи да је његова интелигенција за 50 отсто јача. Али, ако дете од осам година може да одговори само на питања која се постављају деци од седам, шест или пет година, то значи да је оно за толико заостало. На основу тога добија се „количник интелигенције“, а то није ништа

друго до аритметички однос између старости и интелектуалне развијености једне особе.

Изаћемо овде један од начина тестирања.

Дете од две или три године требало би да је способно да набројаче фигуре од дрвета (круг, квадрат и троугао) стави у одговарајуће форме које су изрезане у једној дасци.

Кад се детету од четири или пет година покажу три или четири предмета, па се један од њих сакрије, дечак или девојчица требало би да погоде који је од њих сакривен.

У шестој години дете треба да зна како ће да нађе излаз из једноставно нацртаног „лабиринта“.

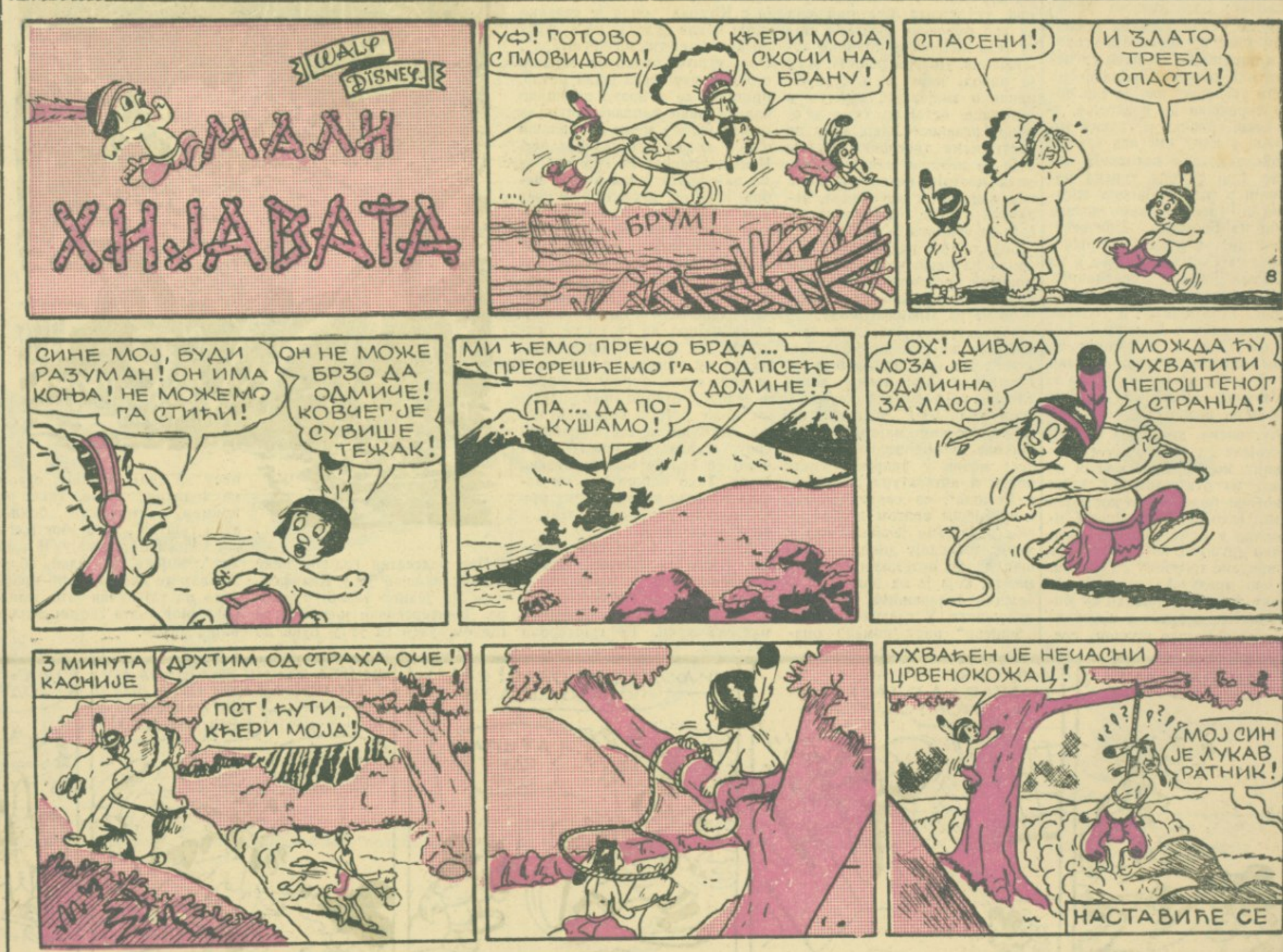
У седмој години треба да укаже на какву већу грешку на неком цртежу (на пример, неки човек у соби мирно руча док је цела кућа у пламену).

У деветој години треба да каже, у року од једног минута, неколико речи које се сликују. На пример: мати, дати, прати итд.

У дванаестој години треба да зна да објасни у чему је наравноученије једне басне.

У четрнаестој години треба да је у стању да реши какав компликованији задатак.

Не треба мислити да испитивање једне особе обухвата само једно овакво питање. Ако се сва питања исцрпу, па макар се испитивани који пут и преварио, испитивач прелази на питања која су прописана за старији узраст. Тако ће наставити све док испитивани не наиђе на низ питања на која не може да да тачан одговор. После тога педагог-психолог одређује рачунским путем којем узрасту одговара интелигенција испитиване особе.

У деветој години треба да каже, у року од једног минута, неколико речи које се сликују. На пример: мати, дати, прати итд.

У дванаестој години треба да зна да објасни у чему је наравноученије једне басне.

У четрнаестој години треба да је у стању да реши какав компликованији задатак.

Не треба мислити да испитивање једне особе обухвата само једно овакво питање. Ако се сва питања исцрпу, па макар се испитивани који пут и преварио, испитивач прелази на питања која су прописана за старији узраст. Тако ће наставити све док испитивани не наиђе на низ питања на која не може да да тачан одговор. После тога педагог-психолог одређује рачунским путем којем узрасту одговара интелигенција испитиване особе.

КЛОАКА МАКСИМА

У старом Риму реч клоака најпре је означавала канал за наводњавање. Најстарији такав канал јесте позната Клоака максима. Историичар Ливије забележио је да га је саградила породица Тарквинија у моћарним низинама међу римским брежуљцима. У то доба вероватно пада само почетак изградње тога канала, а он је тек доцније потпуно завршен и засвојен. Када је то тачно било, не зна се. Клоака максима почињала је између брежуљка Опија и Цистија, затим се пружала испод Ардилета, јужно од Комиција долазила до Форума, ишла кроз Велабар и Воари и пошто би се спојила с каналом којим се одводњавао циркус утицала је у Тибар између Емилијева моста и једног малог округлог храма. Доњи део овога канала искоришћаван је од самог почетка, док су остали, горњи делови тек крајем 19 века подешени за употребу и укључени у мрежу градске канализације. Клоака максима имала је и своју заштитницу — богињу Клоацину. Њен храм налазио се на северној страни Форума, близу Комиција.

БОЈЕ ОД КАУЧУКА

У току последњих година навелико је почела производња боја од каучука. Ове боје знатно су боље од боја које су се досад употребљавале. Људи који никад нису имали четку у рукама сада могу сами да боје зидове својих станова, пошто је рад с бојама од каучука врло лак, не остају трагови четке на зиду, потпуно се осуше за свега двадесет минута, а и мирис им није непријатан. То омогућава свакоме да у слободним вечерњим часовима сам обоји просторије у свом стану. И док се после рада опере четка, зидови су већ суви. Приликом сушења, боје од каучука се шире, те обојена површина постаје глатка. Места која су случајно остала необојена, могу се накнадно обојити, и то доцније обојено место уопште се не разликује од раније обојених површина. Кад се боја осуши, тј. кад испари вода коју она садржи, онда у њој остане 33% каучука. Боја је врло постојана на светлости, а мрље и прљавица на њој могу се лако уклоњити ако се зидови оперу обичном водом.

ЕКСПРЕСНО ЗИДАЊЕ

Пре неколико месеци, у Америци је за свега шест дана обложена алуминијумским плочама зграда од 26 спратова. Недавно је овај рекорд далеко надмашен, јер су четири групе од пет монтера и пет помоћника за свега 9,5 радних часова обложиле алуминијумским плочама зграду од 22 спрата.

ОТКРИВЕНО СТАРО АРКТИЧКО СЕЛО

Експедиција састављена од данских музејских радника и неколицине професора универзитета у Пенсилванији открила је на северозападу Канаде остатке арктичког села у коме су људи живели вероватно пре више од хиљаду година. Утврђено је да је ово насеље старије од насеља Ескимата китоловаца са острва Туле. Откриће је од великог значаја за науку, јер је нађено више од стотину кућа, мезобројни гробови и разне врсте посуђа, што ће помоћи да се утврди какви су односи и утицаји постојали између ових и суседних становника, као и између арктичких цивилизација разних доба.

ДАМАР-СМОЛА

Дамар (бакља, светлост) је малајска реч и означава име многих врста четресте смоле која се добија засецањем дрвета из породице Burseraceae. На Малајским Острвима (Борнео, Суматра итд.) ове смоле служе за осветљавање, а и у техничке сврхе. Најбоља врста је такозвана батависка дамар-смола. Она се добија из дрвета које успева у југоисточној Азији, а у трговину долази у зрнцима разних облика и величине. Та смола је провидна, крпа, боје је жуте или црвенкастобеле, мириса слаба. Лако се топи у дихлороформу, бензолу, угљеничном бисулфиду итд. Употребљава се и у индустрији лакова, а у медицини за прављење мелема.

ПАМЋЕЊЕ МАЈМУНА

У односу на друге животиње мајмуни су духовно прилично развијени и неке врсте могу се на много штошта привикнути и научити. То се најбоље види у циркусима, где мајмуни изводе свакојаке вештине, а има и примера да они памте људе и њихов изглед, и то после дужег времена. Прича се да је један мајмун препознао ветеринара који га је лечио пре осам година и одмах заузео према њему непријатељски став, јер му лечење није било пријатно. Други мајмун, опет, толико је волео свога чувара да би се увек разјарио кад би за неко само такнуо. Мајмуни иначе видно показују своја расположења: радост, жалост, љутину итд. То им се јасно одражава на лицу.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЦИНОВСКИ АВИОН БУДУЊНОСТИ

Једина могућност грађења још већих ваздушних цинова јесте — повратак хидроавионима. Пре рата су грађени о-

громни хидроавиони, тешки и до 50 тона. Али, тада су мотори били сувише слаби, тако да су хидроавиони, као споро превозно средство, убрзо напуштени. Захваљујући снажним послератним моторима, турбопропусорима, у последње време све се више граде велики хидроавиони, који ће у будућности далеко надмашити димензије авиона.

Што је хидроавион већи, то је његово узлетање и слетање лакше, док је код авиона обрнут случај. Хидроавиону стоји на располагању огромна морска површина, тако да му никакав аеродром није потребан. Највећи данашњи путнички ваздухоплов јесте енглески хидроавион „Принсес“, тежак 150 тона. Он са својих шест мотора и брзином од 660 километара на час, може да превезе двеста путника на даљину од 6000 километара.

ХЕМИСКИ САСТАВ ХРАНЕ

Хемиски састав наше хране одговара материјама којих има у земљи. Међутим, не само да сви ти елементи морају, ма ње-више, бити садржани у храни, већ они у њој морају да буду у облику у коме их наше тело може да прими. Познато је да у нашем телу, односно у храни коју једемо, мора бити гвођђа, а ако га нема ми га надокнађујемо на тај начин што га узимамо у оном облику који нам одговара. Просечан одрастао човек може да асимилује дневно око 0,45 грама калцијума, јер кости и зуби стално измењују нове молекуле за старе и калцијум се том приликом стално излучује. Све се то потпуно измени отприлике за шест година. Ако у организму нема довољно калцијума, онда организм настоји да се томе прилагоди, али никад потпуно не успева. Због тога настаје излумивање калцијума из костију и зуба. Ако је недостатак калцијума велики, онда то утиче на здравље и скраћује живот. Фосфор је за калцијум отприлике оно што је муња за гром. Оба та елемента неопходна су за стварање костију и зуба, али фосфора морамо имати два пута више него калцијума, јер целу резерву фосфора наше тело из-

лучи за мање од три дана. Међутим, већина намирница садржи више фосфора него калцијума. Млеко чини изузетак.

ШТА ЈЕ ЧАГАТАЈ?

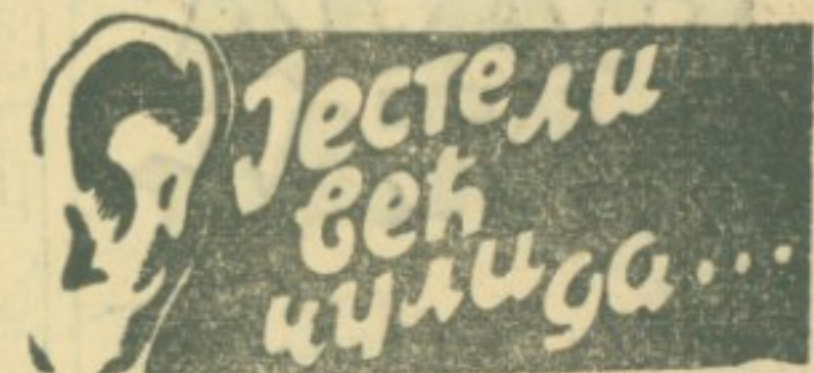
Чагатај је назив за источну групу турских језика. То име дато је по Чагатају (умро 1240), монголском хану, другом сину Џингис-хана. У 15 веку чагатај се развио у књижевни језик и њиме су писали песник Невај (1440—1502) и Бабур (1483—1530), оснивач монголске династије у Индији.

ТРИПОЛИ

Триполи је сино-жута или црвенкаста земљаста врста камена која служи за глачање метала, камења и другог. То име добила је по граду Триполису, преко кога је долазила у трговину из Северне Африке.

ШТА ЈЕ КОНТР-ДАНС?

Контр-данс је назив за један жив и врло леп француски плес који има много фигура. У њему учествују два или више парова-играча, који се налазе једни према другима.

... према подацима УНЕСКО-а, на свету излази 7.520 дневних листова, са укупним tiraжом од 217.174.790 примерака.

... Хипарх, највећи астроном Старог века (2 век пре наше ере), први је почео да одређује и обележава положај места на земљиној кугли помоћу географске дужине и ширине.

... по остацима нађеним у неким ископинама у Мексику, утврђено је да су у преисториско доба живели људи који нису били виши од 80 сантиметара. Ови

преисториски келеси знали су за геометрију, али су олово и умели су да мумифицирају лешеве.

... прву подморницу саградио је, 1620 године, Холанђанин Корнелиус ван Дребел, који је био у служби енглеског владара Џејмса I. Његова подморница могла је да зарони четири до пет метара испод површине, а покретало ју је дванаест веслача. Овај проналазак није се могао практично искористити.

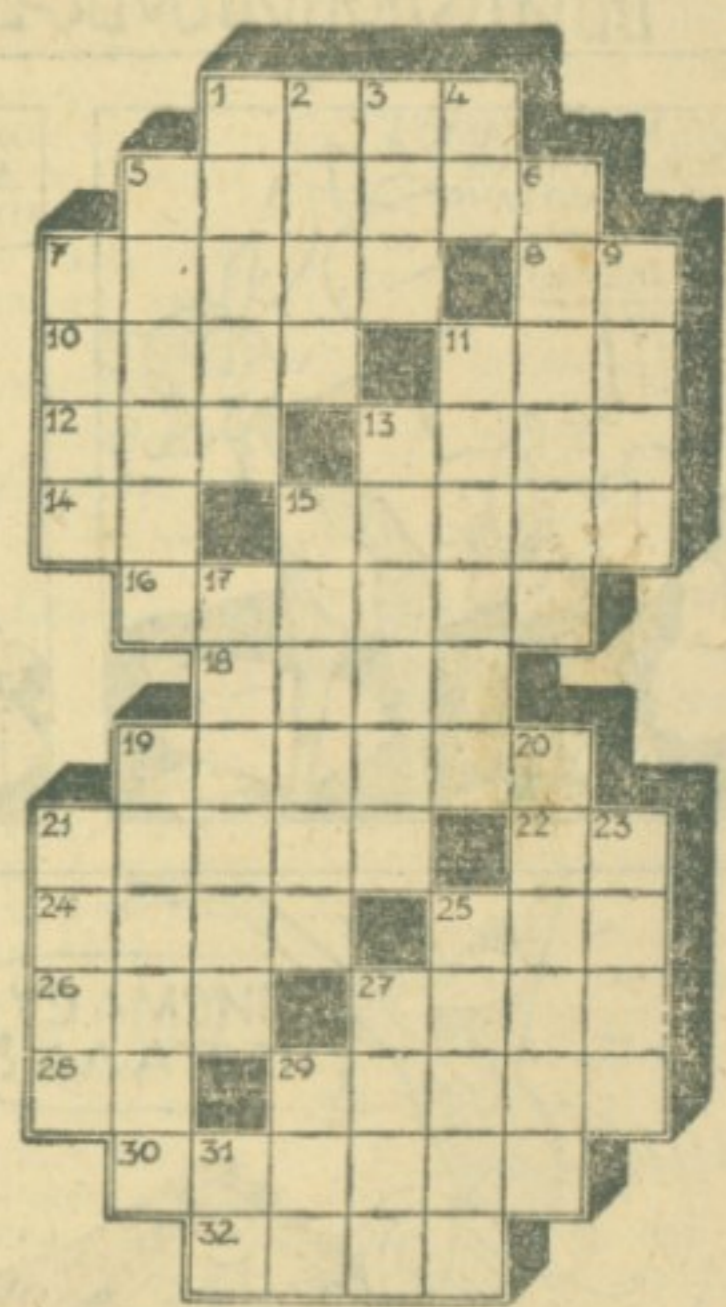

... грамофонске плоче изумео је Немач Емил Берлинер, 1887 године. До проналазак Берлинеровог грамофона с плочама, све сличне справе имале су место плоча ваљак.

Водоравне: 1) водена животиња; 2) усов; 3) висораван у Азији; 4) кинеска мера за дужину; 5) општинско подручје; 6) столетје; 7) влакно, кошица; 8) део простора ограничен затвореном површином; 9) узлик; 10) француски композитор из XIX века; 11) амајлија, талисман; 12) обичај, навика; 13) први бан чигаве Славоније (почетак 13 в.); 14) морско купалиште код Херцеговог; 15) река у Аустрији; 16) неодолено; 17) утока Аралског Језера; 18) речно острво; 19) полуострво између Црног и Азовског Мора; 20) лична заменица; 21) личност из романа „Сага о Форсайтима“; 22) композитор опере „Севилски берберин“; 23) река у Босни, притока Уне.

Усправно: 1) смањење цене; 2) отпадак од дрвета; 3) сугласник; 4) слово латинице; 5) рудник олова и живе у Словенији; 6) право призива вишем суду; 7) пушчано зрно; 8) врста дитин-плинске казне; 9) мањи ратни брод за извињање; 10) река у Шпанији; 11) саставни део неких музичких инструмената; 12) врста стогог грођња; 13) мароканска лука на Атлантском Океану; 14) морско купалиште у Италији; 15) пркос; 16) други римски краљ; 17) пошриште; 21) љиљан; 22) мушко име; 23) осовина.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ас; 2) кекс; 3) кодекс; 4) Галиција; 5) иза; 6) фен; 7) га; 8) др; 9) на; 10) Неваја; 11) риба; 12) банана; 13) те; 14) ат; 15) ра; 16) Обу; 17) Шид; 18) кикирики; 19) Топола; 20) рад; 21) ка. Усправно: 1) Аеди; 2) скеч; 3) Кола; 4) скиф; 5) Каван; 6) сцена; 7) гит; 8) Ана; 9) Дина; 10) Рабат; 11) Ера; 12) дан; 13) „Вебит“; 14) Арика; 15) ток; 16) „ди; 17) укор; 18) шило; 19) штап; 20) рода.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

У једном потезу Вода и вино

Као што видите, на слици 1 има 21 цвет. Можете ли да повучете једним потезом оловке линију која би обухватила све те цветове, тако

Шта треба учинити да вода из чаше претече у другу чашу пуну вина, а да се не употреби трећа чаша, нити неки нарочити трик? Можда вам ово изгледа немогућно, али је сасвим изводљиво.

Узмите две једнаке мале чаше. Напуните једну водом до ивице, а другу вином, такође до ивице.

Најзад узмите комад финог тила. Довољно је да површина тила буде само мало већа од површине отвора ваше чаше. Ставите тил најжљиво на чашу с водом, а преко њега свој длан да бисте га најжљиво и добро затегли. Слободном руком притисните уз чашу ивице тила које пре лазе преко ивице чаше. За-

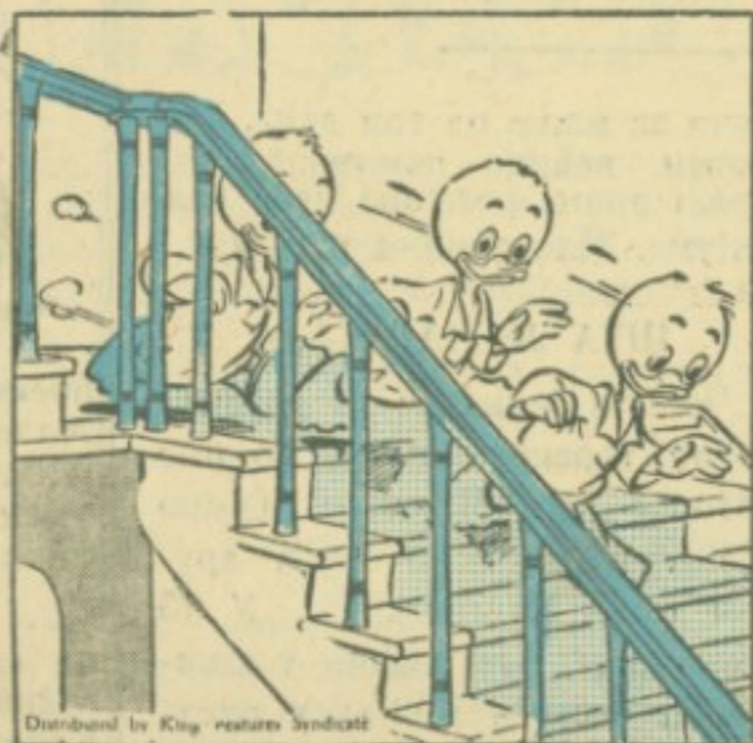
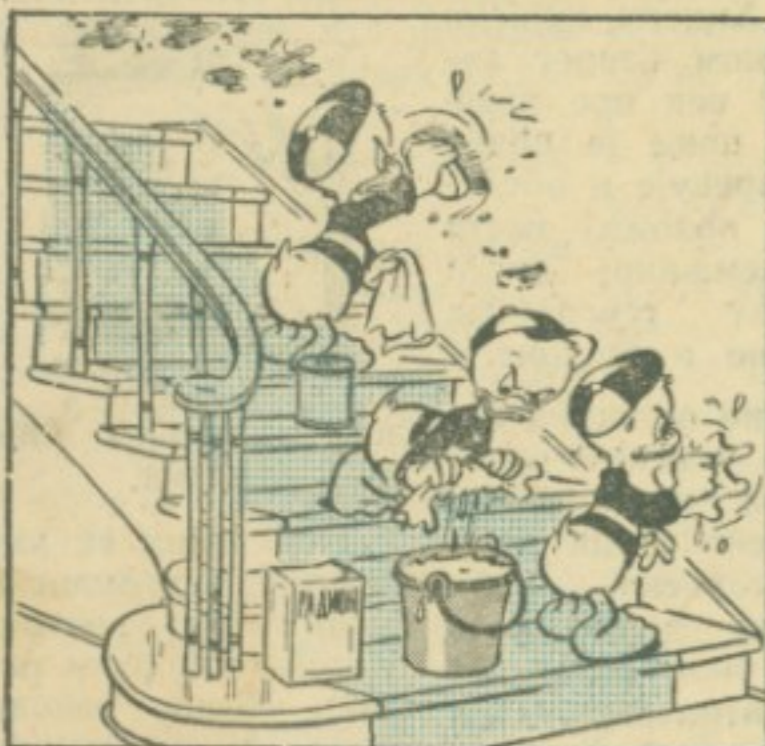
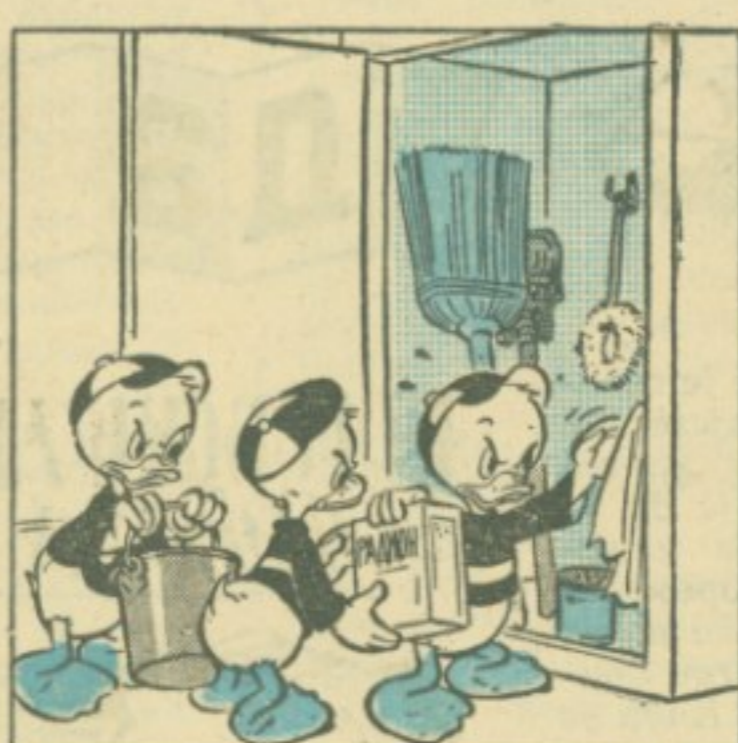
тим изокрените руку, држећи је стално прилепљену на горњи део чаше. Сада је полако ослободите, клизећи њоме према дну изврнуте чаше. Видећете да ће и сам тил бити довољан да задржи воду у изврнутој чашу. Бићете већ тиме задовољни.

Кључ тајне

Паја Патак је на трагу својих сестрића који су ишчезли. Једини позаци којима он располаже јесу четири и пет делова једног разбијеног суда.

Изрежите ових пет комада. Саставите их, као што је Паја Патак учинио, и... и маћете кључ тајне.

Ква-Ква!
УРЕДНИК **Паја Патак**

СРЕЋНА СТВОРЕЊА
— Ујка-Пајо, је ли истина да су сијамски близанци срасли један за другог? — пита Раја.
— Истина је.
— И да морају заједно да иду у школу?
— Да.
— А кад једног боли зуб, онда и други може да остане код куће?
НЕ ВОЛИ ДА ЗНА
— Сад баш читам веома занимљиву књигу „Наполеонов живот“, — вели Белка Пати.
— Ја сам је већ прочитао. Најлепше је оно место на крају...
— Не, не! Немој да ми причаш! Не волим да читам књигу кад знам шта ће бити на крају с главним јунаком!

НАЈБОЉА ВЕЖБА
— Хтео бих да postanем инкасанти, — вели Шила Пери Ждери.
— Мислиш ли да је то тежак посао?
— Па, није тако тежак, али треба много вежбе.
— Вежбе? Како ћу ја то онда постићи?
— Ништа лакше! Позајми ми само хиљаду динара, па се онда до миле воље вежбај на мени!

